

Föstudaginn 22. marz 1929.

Nr. 90/1928.

Valdstjórnin (Stefán Jóh. Stefánsson)
gegn

dr. Carl Paul (Pétur Magnússon).

Kaup á sild til bræðslu af erlendum skipum.

Dómur lögreglurjettar Siglufjarðar 13. ágúst 1928: Kærður, dr. Carl Paul verksmiðjueigandi, Siglufirði, á að vera sýkn af kæru valdstjórnarinnar í þessu máli.

Málskostnaður greiðist af almannafé.

Dómur hæstaréttar.

Það má ætla, að kærði hafi keypt hér umrædda sild af skipum, sem hafa verið löglega stödd á Siglufirði, úr því að skipstjórnarnir voru ekki sóttir til saka. Og það er ekki ástæða til að ætla, að samið hafi verið um sildarkaupin, áður en skipin komu til Siglufjarðar í þau skifti, sem kærði keypti sildina af þeim.

En við þannig löguð kaup á sild til bræðslu verður ekki talið, að 9. gr. laga nr. 33/1922 eigi, svo sem greinin er orðuð og eftir greinargjörð landsstjórnarinnar fyrir lagafrumvarpinu á sínum tíma.

Það verður því að sýkna kærða af kærum valdstjórnarinnar, og leggja allan sakarkostnað á almannafé, m. a. varnarlaun skipaðs verjanda í héraði, sem láðzt hefir að til taka þar, og eru ákveðin 30 kr., og málflutningslaun sækjanda og verjanda í hæstarétti, sem ákveðin eru 80 kr. til hvors.

Því dæmist rétt vera:

Kærði, dr. Carl Paul, á að vera sýkn af kæru valdstjórnarinnar.

Allur sakarkostnaður, bæði í héraði og hæstarétti, greiðist af almannafé, þar á meðal varnar-

laun Alfons Jónssonar, cand. jur., 30 kr. og málflutningslaun sækjanda og verjanda í hæstarétti, málflutningsmannanna, Stefáns J. Stefánssonar og Péturs Magnússonar, 80 kr. hvorum.

Forsendur hins áfrýjaða dóms hljóða svo:

Mál þetta er höfðað af hálfu valdstjórnarinnar gegn sildarverksmiðjueiganda, dr. Carl Paul, Siglufirði, fyrir að hafa gjörzt brotlegur gegn lögum 19. júní, nr. 33/1922, með því að kaupa nýveidda sild af erlendum fiskiskipum til sildarverksmiðju sinnar, Siglufirði, án leyfis atvinnumálaráðherra og að nokkru þrátt fyrir bann atvinnumálaráðuneytisins.

Málavextir eru þessir:

Kærði hefir keypt sild af nokkrum skipum svo sem hér segir:

af v/k. Stormfuglen	²¹ / ₇	15 ¹ / ₂ mál
- e/s. Olga	²² / ₇	205 —
- e/s. Signal	²³ / ₇	508 ² / ₃ —
- e/s. Huginn	s. d.	482 ¹ / ₃ —

Sild þessa kveður kærði sig hafa keypt af Íslending, Steini Emilssyni, sem er fastráðinn efnafræðingur við verksmiðju hans, en að Steinn Emilsson hafi keypt hana af norsku skipunum. Á þetta verður ekki fallizt. Eins og rannsókn málsins ber með sér, verður kærði að álitast hinn raunverulegi kaupandi.

Þá hefir kærði, eftir að honum var tilkynnt, að atvinnumálaráðuneytið hefði bannað honum að kaupa sild af erlendum skipum, keypt svo sem hér segir:

Af norska sildveiðaskipinu Enos	³⁰ / ₇	15 ¹ / ₂ mál
- — — — Henry og Martha	³⁰ / ₇	5 ¹ / ₂ —
- — — — Melkevik	³⁰ / ₇	17 ¹ / ₂ —
- — — — Defender	² / ₈	15 ¹ / ₂ —

Um kaup þessi er ekkert fyrirfram samið, heldur eftir á, er skipin komu á Siglufjarðarhöfn, af tilviljun, með veiði sína. Hér er tvennt að athuga:

1. Hafa erlend skip leyfi til að setja veiði sína á land og að hve miklu leyti?
2. Er þeim sérstaklega bannað að selja sildarverksmiðjum á landinu sildveiði, sem þeim væri bannað að selja öðrum?

Að því er fyrra atriðið snertir, þá bannar 3. gr. 2. mgr. laga 33/1922 útendum fiskiskipum »að hafast við við land eða í höfn, til þess að reka þaðan fiskiveiðar utan landhelgi«. Samkvæmt þessum síðast tilvitnuðu orðum, verður að telja það óleyfilegt erlendum skipum að hafast við við land, svo að skipin hafi stöð á islenzkri höfn, eða innan landhelgi, og í ástæðum fyrir lagafrumvarpinu segir m. a.: »erlendum fiskiveiðaförum ekki meinað að leita hafnar, til þess að taka kol eða aðrar nauðsynlegar vistir, eða til þess að selja veiði sína, ef ekki eru svo mikil brögð að slíkum sölum, að sölurnar sýni, að farið hefir stöð í höfn«. Og í praxis hefir þeirri reglu verið fylgt. Í hverju einstöku tilfelli getur það oft verið örðugt fyrir dómstólana að dæma um, hvort svo mikið kveði að sölnni, að skipið hafi stöð í höfn, en sú sala sem hér hefir átt sér stað, er auðsjáanlega ekki þess eðlis, að skipin hafi haft stöð í höfn. Skipin hafa því mátt selja hina seldu veiði í land, og er þá eftir að rannsaka, hvort nokkur lagaákvæði hamli því, að skipin hafi selt hina seldu veiði sína sildarverksmiðjum í landinu. Er þá komið að öðru úrlausnaratríðinu: er erlendum skipum sérstaklega bannað að selja sildarverksmiðjum í landinu sildveiði sína, sem þeim væri leyfilegt að selja öðrum, eða í öðru skyni, t. d. til söltunar?

Um það atriði hefir nokkuð verið deilt, og er það 9. gr. téðra laga, sem helzt mætti ætla, að bannaði slíka sölu til verksmiðjanna. 9. gr. segir: »atvinnumálaráðherra getur veitt leyfi til þess að eigendum sildarolíu eða fódurmjölsverksmiðju, eða slíkra verksmiðja, megi nota erlend skip, til þess að fiska fyrir verksmiðjur þessar til eiginna nota, þrátt fyrir bannið í 2. málsgrein 3. greinar«. Það verður varla sagt, að verksmiðjurnar *noti* erlend skip til að fiska fyrir sig, þótt þær kaupi í einstaka tilfellum sild (eða aðra veiði) af skipum, sem komin eru í höfn, án þess áður sé um kaupin samið og án þess að svo mikið kveði að kaupunum, að skipin við það hafi stöð í höfn. Það verður því að telja rétt, að greinin eigi eingöngu við kaup samkvæmt föstum samningi frá skipum, sem hafa stöð í höfn, en um önnur kaup af erlendum fiskiveiðaskipum, fari, eftir því sem annars er leyfilegt, samkv. 3. gr. laganna. En það sem þó hér virðist taka allan vafa af, er tilgangur 9. gr. Tilgangurinn með þeirri grein var sá, að heimila atvinnumálaráðherra að veita erlendum skipum leyfi, til þess að selja sildarverksmiðjum veiði sína, þótt svo mikið kvæði að sölnni,

að skipin höfðu stöð í höfn, m. ö. o. að veita heimild til undanþágu fyrir sildarverksmiðjurnar frá 3. gr. (2. mgr.), þar sem álitíð var, að fengju sildarverksmiðjurnar ekki leyfi til þess að kaupa sild af erlendum skipum, nema að svo miklu leyti, sem þau höfðu ekki stöð í höfn (3. gr. 2. mgr.), mundi það verða sildarverksmiðjunum alls ófullnægjandi.

Það hefði og líka verið óeðlilegt og gagnstætt islenzkum hagsmunum, ef lögin hefðu ákveðið, að erlend skip mættu almennt selja meiri sild til söltunar en til bræðslu í verk-smiðjum, því að sild til söltunar, keypt af erlendum skipum, keppir meir við sildarframleiðslu landsmanna en bræðslu-sildin.

Í ástæðum lagafrumvarpsins, sérstaklega fyrir 9. gr., er sama skilningi haldið fram.

Þar segir:

»Þar sem verksmiðjur, sem vinna sildarlýsi og sildarmjöl, eins og nú er, geta ekki fengið nægilegt efni til starfrækslu verksmiðjanna frá islenzkum skipum eingöngu, þykir rétt að gjöra þeim mögulegt á þann hátt, sem hér er lagt til, að nota erlend för til þess að flytja þeim sild, veidda utan landhelgi, umfram það sem annars er leyft«. Orðin: »umfram það sem annars er leyft«, sýna ljóslega, að með 9. gr. á ekki, m. a., að veita heimild til þess að banna að selja sildar-verksmiðjum þá sild erlendra skipa, sem skipunum væri ann-ars heimilt að selja öðrum, heldur að veita atvinnumálaráð-hera heimild til undanþágu frá lögunum fyrir sildarverk-smiðjurnar.

Eftir þessum úrslitum verður eigi séð, að skip þau, er að framan ræðir um, að selt hafi dr. Carl Paul veiði sína, hafi gjört sig sek í ólöglegri sölu, og að dr. Carl Paul hafi þá líka heldur ekki gjört sig sekan um ólöglegt athæfi eða í broti á lögum nr. 33/1922 við að kaupa þá sild til verksmiðju sinnar, og að kærðan, dr. Carl Paul, beri því að sýkna af ákæru valdstjórnarinnar í þessu máli og að kostnaður við sökina greiðist af almannafé.

Á málinu hefir enginn óþarfur dráttur orðið.